

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1925 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående minskning i vissa fall av renantalet inom lappby.

Genom en den 8 maj 1925 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 227, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående minskning i vissa fall av renantalet inom lappby.

Med upphävande av 8 § i lagen den 1 juli 1898 (nr 66) om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige förordnas som följer:

1 §.

1. Därest inom lappby antalet renar befinnes vara så stort, att betesmarkerna måste anses otillräckliga eller att genom renarna betydande skadegörelser förorsakas, och inom lappbyn finnas renar, tillhörande andra än lappar, må länsstyrelsen, efter det lapparna blivit hörda, förordna, att så stort antal av dessa renar, som prövas för ändamålet nödigt, inom viss förelagd tid skall från lappbyn avlägsnas, vid äventyr att renarna av lappbyns ordningsman omhändertagas och levande eller slaktade för ägarnas räkning försäljas. Närmare föreskrifter i fråga om verkställighet härav meddelas av länsstyrelsen, som därvid har att tillse såväl att de särskilda renägarnas rätt och bästa i görligaste mån bevaras som ock att renskötande lapp icke i oskälig grad kringskäres i sin näring.

2. Befinnes, sedan med tillämpning av 1 mom. renar, tillhörande andra än lappar, avlägsnats från lappby, de återstående renarnas antal ändock vara för stort, äge länsstyrelsen, efter det lapparna såväl i nämnda lappby som i lappby, dit inflyttning kan ifrågakomma, blivit hörda, hänvisa en eller flera lappar till annan lappby, där utrymme finnes och dit inflyttning utan avsevärd olägenhet kan ske. Härvid skall länsstyrelsen tillse, att lapp, som själv eller vars förfäder länge tillhört lappbyn eller inom dess område haft

rätt till bete för sina renar, icke utan synnerliga skäl mot sin vilja hänvisas till annan lappby.

Hänvisas lapp att med de renar, som äro under hans vård, flytta till annan lappby, förelägge länsstyrelsen honom vid vite att inom viss tid hava verkställt flyttningen samt meddele honom i övrigt de föreskrifter, som med avseende å densamma skola iakttagas. Tredskas lappen att inom förelagd tid verkställa flyttningen, äge länsstyrelsen utdöma vitet samt efter omständigheterna antingen förelägga nytt vite eller ock förordna, att renarna skola flyttas och omhändertagas på den tredskandes bekostnad.

3. Kan hänvisning i behöfelig omfattning till annan lappby icke lämpligen ske, äge länsstyrelsen förordna, att lappbyns renantal inom viss av länsstyrelsen bestämd tid skall genom nedslaktning, försäljning eller annorledes nedbringas till viss myckenhet. Kan mellan lapparna enighet ej vinnas angående verkställandet av sålunda föreskriven åtgärd, må länsstyrelsen, efter lapparnas hörande, förordna, huru minskningen skall verkställas. Därvid skall iakttagas, att i första hand de renägare, vilka med hänsyn tagen jämväl till antalet hushållsmedlemmar hava det största renantalet, äläggas att minska sina renhjordar. I händelse av tredska äge länsstyrelsen förelägga och utdöma vite eller låta vidtaga föreskriven åtgärd på tredskandes bekostnad.

4. Vad i 1—3 mom. här ovan är stadgat beträffande den inbördes ordning, i vilken de i samma moment angivna åtgärderna till minskning av renantalet må komma till användning, skall icke utgöra hinder för länsstyrelsen att, då särskilda skäl därtill föreligga, i sådant avseende annorlunda bestämma.

2 §.

Överstiger sammanlagda antalet renar inom Könkämä, Lainiovuoma, Sari-vuoma och Talma lappbyar 39,000, skall, ändå att sådant fall ej är för handen som i 1 § sägs, länsstyrelsen förordna om renantalets nedbringande till sagda antal, därvid på länsstyrelsen ankommer att bestämma huru minskningen skall fördelas å de särskilda lappbyarna; och skall i övrigt beträffande sättet för minskningen iakttagas vad i 1 § finnes stadgat för där avsett fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1925. Bestämmelserna i 2 § skola gälla så länge den mellan Sverige och Norge den 5 februari 1919 avslutade konventionen angående flyttlapparnas rätt till renbetning bibehåller giltighet.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej nedan lämnas, hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

Enligt konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning utgör Troms fylke i Norge jämte vissa därtill anslutna trakter i Ankenes härad, Nordlands fylke, samt i Kare-suando och Jukkasjärvi socknar i Sverige ett betesområde. Rätt att dit inflytta med renar tillkommer uteslutande lappar från de fyra nordligaste lappbyarna i Sverige, nämligen Könkämä, Lainiovuoma, Sarivuoma och Talma lappbyar. I betesområdet må emellertid ej inkomma mera än sammanlagt 39,000 renar, häri icke inbegripna kalvar, som födas under det år inflyttningen äger rum. Enär sommarbetesmarker i Sverige i stort sett saknas för nämnda fyra lappbyar, betar dessas hela renmängd under en del av året inom omförmälda betesområde.

De svenska lapparnas rätt till renbete i Norge.

Jämväl i andra trakter av Norge äger såsom bekant svensk renbetning rum. På vissa ställen utövas här renbetningen i form av »gränsbetning», därvid de svenska renarna till icke bestämt antal få inkomma i Norge intill visst avstånd från riksgränsen. Å andra ställen inflyttar en större eller mindre del av lappbyns lappar med sina renar till vissa norska distrikt i den utsträckning de för distrikten fastställda renantalen medgiva. I dessa fall är icke den svenska lappbyns hela renmängd beroende av de norska betesmarkerna. Till förekommande därav, att de svenska lapparnas renbetesrätt i Norge överskrides, är det dock av betydelse, att renantalen inom dessa fjälllappbyar i Sverige icke stiga till alltför höga siffror. Blir renmängden så stor, att de svenska renbetesmarkerna bliva otillräckliga, uppstå nämligen svårigheter att avhålla renarna från att i större än medgivet antal eller på otillåten tid eller otillåtna områden inkomma i Norge.

Den innevarande år företagna renräkningen har, såsom av den i kungl. propositionen, sid. 9, intagna översikten framgår, givit vid handen, att en högst betydande ökning av renantalet ägt rum, från icke fullt 117,000 år 1921 till över 186,000 innevarande år. Fara har därför ansetts föreligga, att betesmarkerna inom lappbyarnas områden bliva otillräckliga. Vad särskilt beträffar de fyra nordligaste lappbyarna, överstiger där för närvarande renantalet med 7,000 det antal, som enligt svensk-norska renbeteskonventionen får begagna de norska betesmarkerna, 39,000.

Renantalets tillväxt.

Gällande lag den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Norge innehåller i 8 § bestämmelser om åtgärder för minskande av renantalet i lappby. Dylika åtgärder få tillgripas dels om betet för lappbyns renar ej för dem alla blir tillräckligt, dels ock därest genom renarna skada förorsakas å bofastas ägor. För minskningens utförande äger länsstyrelsen antingen från lappbyn avlägsna renar, som tillhöra andra än lappar, eller hänvisa lapp att med sina renar överflytta till annan lappby.

Gällande bestämmelser angående nedbringande av renantalet.

Behovet av
ytterligare åtgärder.

En skärpning av dessa bestämmelser har föreslagits i det betänkande, som år 1923 avgivits av 1919 års lappkommitté. Därest hänvisning i behöflig omfattning till annan lappby icke lämpligen kunde ske, skulle enligt kommitténs förslag länsstyrelsen äga förordna, att i viss ordning lappbyns renantal skulle nedbringas till viss myckenhet. Åt lapparna själva skulle i första hand överlämnas att söka enas angående verkställighet av sålunda föreskriven åtgärd. Kunde enighet ej vinnas, skulle länsstyrelsen äga förordna, huru minskningen skulle utföras. I fråga om sättet för renantalets nedbringande torde man i första rummet hava tänkt sig renarnas nedslaktning eller försäljning.

Över kommitténs förslag hava yttranden avgivits av vederbörande länsstyrelser samt övriga myndigheter och korporationer, utan att någon väsentligare erinran däremot framställts. Förslaget har dock hittills varit föremål allenast för förberedande behandling.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 april 1925 har länsstyrelsen i Norrbottens län, med hänvisning till den starka ökningen i renantalet, upptagit frågan om utvidgning av de enligt 1898 års lag medgivna möjligheterna till tvångsminskning av renantalet inom lappby. Därvid har länsstyrelsen framhållit, att den nödvändiga decimeringen av renstammen icke läte sig genomföras med mindre till länsstyrelsens förfogande ställdes det maktmedel — tvångsnedslaktning — som lappkommittén föreslagit.

I propositionen betonas vikten av att snarast möjligt nödiga hjälpmedel ställas till länsstyrelsens förfogande till förhindrande av den oreda i renskötseln och de svårigheter av olika slag, som kunde uppkomma därigenom, att renantalen så starkt tillväxte, att renbetesmarkerna bleve otillräckliga eller att genom renarna betydande skadegörelser förorsakades. Uppmärksammas borde jämväl det ogynnsamma inflytande på de internationella renbetesförhållandena, som därav kunde uppstå. Särskilt vore härvid att märka nödvändigheten av en reducering av renantalet inom de fyra nodligaste lappbyarna med hänsyn till renbeteskonventionens bestämmelser om renantalet inom det betesområde i Norge, som lapparna i sagda byar äga nyttja för sina renar. Länsstyrelsen stode för närvarande praktiskt taget maktlös, då av de i 1898 års lag medgivna åtgärderna utvägen att ur lappbyn avlägsna renar, tillhörande andra än lappar, vore av mindre betydelse, och möjligheterna för ytterligare dislokationer inom Norrbottens län vore praktiskt taget uteslutna. Lappkommitténs förslag innebure därför en lämplig lösning. Ett ändamålsenligt tillämpande av det föreslagna ytterligare medlet för renminsknings åvägabringande torde så mycket mindre innebära några vådor, som det även ur ekonomisk synpunkt syntes mindre rationellt, att lapparna, såsom nu ofta under goda år skedde, läte sina hjordar undan för undan växa och däri samlade hela sin förmögenhet. Riktigare syntes vara, att lapparna under de goda åren bättre toge ut den stora avkastning hjordarna lämnade och besparade denna för att däri kunna hava en reserv, då de dåliga betesåren vållade lapparna stora förluster i renar.

Inom socialdepartementet har upprättats förslag till lagbestämmelser i ämnet. Då dessa bygga dels på inre svenska förhållanden och dels på förhållanden, som stå i samband med de svenska lapparnas traktatsenliga renbetning i Norge, har det ansetts lämpligt att sammanföra bestämmelserna i en särskild lag.

Med anledning av erinran, som därutinnan framställts mot lappkommitténs förslag, har i det nu föreliggande förslaget länsstyrelsen tillagts befogenhet, att, där särskilda skäl till avvikelse från den normala ordningsföljden mellan åtgärderna föreligga, i sådant avseende annorlunda bestämma. Beträffande förslagets övriga smärre avvikelser från gällande bestämmelser må hänvisas till propositionen.

Lagrådet har icke funnit anledning till annan erinran mot förslaget än att lagrådet ansett mindre tillfredsställande, att bestämmelserna icke upptagits i redan gällande lagar rörande renbetesförhållandena. Med hänsyn till att den föreslagna anordningen vore att betrakta såsom ett provisorium i avbidan på en mera tjänlig placering av materialet vid en blivande överarbetning av lapplagstiftningen har lagrådet likväl ansett denna anordning kunna godtagas.

Lagrådet.

Utskottet har vid granskning av förslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får följaktligen hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 maj 1925.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Hederstierna, Jacob Larsson*, Rogberg*, Lyberg, K. G. Westman, Klejbeck och P. E. A. Jonsson*;

från andra kammaren: herrar Lindqvist i Halmstad, af Ekenstam, Lindley*, Jansson i Edsbäcken, Karlsson i Vätö*, Johanson i Huskvarna*, Carlson i Mölndal* och Persson i Trången.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.